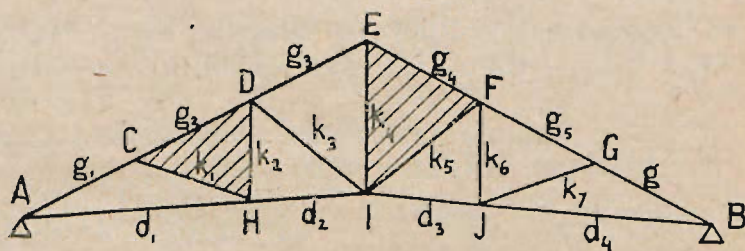

III. Belki kratowe i więzary dachowe.

§ 49. Ogólne uwagi o belkach kratowych.

Niekiedy, zwłaszcza przy większych rozpiętościach, nie budujemy belek jednolitych, ale składamy je z poszczególnych części, z t. zw. *prętów*, połączonych z sobą w trójkąty, tworząc w ten sposób t. zw. *belkę kratową*. Należą tu np. dachy żelazne czy drewniane, większe mosty żelazne i t. d. Części takich belek ograniczające ich zarys, a oznaczone na rys. 204 literami $g_1, g_2, \dots, d_1, d_2, \dots$

Rys. 204.

nazywamy pasami; przyczem $g_1—g_6$ jest *pasem górnym*, zaś $d_1—d_4$ *dolnym*. Pręty, którymi są pasy połączone np. $k_1, k_2 \dots$ nazywamy *krzyżulcami*; krzyżulce pionowe *slupami* (np. k_2), ukośne *przekątniami* (np. k_3), pręty ciśnione *zastrzałami*, ciągnięte *ścięgnami*. Poszczególne pręty łączą się z sobą w t. zw. *węzłach*, z których C, D, E są *węzłami górnymi*, zaś H, I, J. *dolnymi*.

Tworząc belkę kratową przyjmuje się zwykle układ z trzech prętów, złączonych w trójkąt, do którego przyłącza się wciąż po dwa pręty. Za taki trójkąt zasadniczy można uważać którykolwiek z trójkątów belki, np. na rys. 204 może to być trójkąt CDH lub trójkąt EFI. Ten trójkąt ma ilość węzłów $w = 3$, zaś prętów $p = 3$. Dołączając jeden nowy węzeł zapomocą dwu nowych prętów, otrzymamy układ, który będzie miał $w = 4$, zaś $p = 5$, następnie, po dołączeniu nowego węzła $w = 5$, zaś $p = 7$. Postępując w ten sposób dalej, przekonamy się, że dla belki kratowej ilość prętów równa jest podwójnej ilości węzłów pomniejszonej o 3

$$p = 2w - 3 \dots\dots 161$$

np. krata przedstawiona na rys. 204 ma $w = 10$ węzłów, zaś $p = 17$ prętów. Rzeczywiście z wzoru wynika $p = 2w - 3 = 2 \cdot 10 - 3 = 17$ prętów.

Belkę o ilości prętów $p = 2w - 3$ nazywamy *statycznie wyznaczalną* i o takich tylko będziemy tu mówić.

Najczęściej zdarza się, że obciążenia (=siły zewnętrzne) działają tylko w węzłach. Wtedy wszystkie pręty belki kratowej działają wyłącznie na ciągnięcie lub ciśnienie (wyboczenie); co daje nam najkorzystniejszy układ ze względu na małą ilość materiału, który może być najlepiej wyzyskany. Jeśli obciążenia działają na niektóre pręty pomiędzy węzłami, to w prętach tych powstają także natężenia zginające (oprócz sił osiowych), co znacznie zwiększa potrzebną ilość materiału, i czego zatem należy unikać (por. zad. 122).

§ 50. Ogólny ustrój dachów żelaznych.

Belki kratowe w budownictwie lądowym znajdują najczęściej zastosowanie jako więzary dachów żelaznych (i drewnianych *).

Dachy takie składają się z następuj. części składowych (rys. 205):

1) Szereg poszczególnych wiązań t. zw. *więzarów*, które ustawia się prawie zawsze równolegle na murach lub (rzadziej) słupach.

*) Wyjątkowo tylko używa się dachów, których pokrycie i płatwie wspierają się na belkach litych np. dźwigarach I.

równolegle od pasa górnego więzarów. Dla krycia szkłem umieszcza się na płatwiach szyny lub szczeble w odstępach 0,5—0,8 m.; dla krycia betonem używamy też krokwi żelaznych w odstępach 1,0—1,5 m.

4) Na krokwiach umieszcza się *pokrycie* dachu, które obliczeniu nie podlega (pomijając krycie blachą falistą).

5) Więzary łączą się z sobą zapomocą *tężników* połaciowych i pionowych, których też nie oblicza się.

Przy projektowaniu dachów należy przedewszystkiem przyjąć ogólny ustrój, odstęp i kształt więzarów, a dopiero potem przystąpić do obliczenia obciążeń, krokwi, potem płatwi i wreszcie więzarów.

§ 51. Obciążenie dachów.

Na *więzary* dachowe przenosi się całe obciążenie dachów przez płatwie i krokwie. Działa bowiem na nie przedewszystkiem *ciężar stały* dachu, t. j. pokrycia i konstrukcji dachowej, prócz tego zaś i *obciążenie* chwilowe t. zw. *zmiennie*, z powodu *śniegu*, jaki osiągnąć może na dachu, i z powodu *parcia wiatru*. Aby więzary obliczyć, trzeba znać przedewszystkiem obciążenie.

1) *Ciężar stały*. Należy tu ciężar pokrycia, ciężar płatwi i tężników, oraz ciężar własny więzarów. Ciężary pokrycia zależą od rodzaju tegoż, a zestawione są w tablicach w kilogramach, na 1 m² połaci dachu. Aby obliczyć więc obciążenie jednego węzła należy znaleźć, z jak wielkiej powierzchni przenosi się nań obciążenie i powierzchnię tę pomnożyć przez ciężar jednostkowy pokrycia.

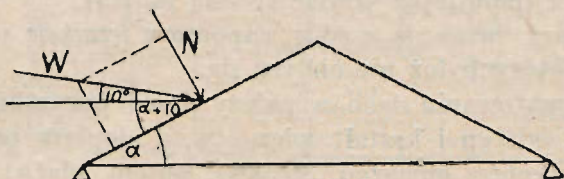
Ciężar własny płatwi i tężników połaciowych wynosi około 15 kg/m² połaci dachu.

Do ciężaru stałego należy wreszcie ciężar własny więzarów, który wynosi dla dachów żelaznych lekkich 15 — 20 kg/m², dla ciężkich 20 — 30 kg/m² rzutu, dla dachów drewnianych około 20 kg/m² połaci.

2. *Obciążenie śniegiem*. Zwykle przyjmujemy, że śnieg osadza się na dachach jednostajną warstwą o grubości 65 cm.; ciężar jej wynosi zatem 80 kg/m² rzutu. Na dachach strąmszych śnieg

nie może się jednak utrzymać; dlatego też dla nachylenia dachu α około 40° przyjmujemy tylko połowę obciążenia (40 kg/m^2 rzutu), zaś przy nachyleniu większym niż 50° nie uwzględniamy zupełnie obciążenia śniegiem.

Rys. 206.

3. *Parcie wiatru.* (Rys. 206). Kierunek wiatru jest zwykle nie poziomy, ale nachylony do poziomu pod kątem około 10° . Jednakowoż o ile chodzi o wpływ jego na dach, rozkłada się on na dwie składowe, z których jedna n , prostopadła do postaci, ciśnie na dach i wywołuje siły wewnętrzne w prętach, zaś druga równoległa do płaszczyzny dachu, ześlizguje się po nim i dlatego uwzględniać jej nie potrzeba.

Składowa parcia n prostopadła do powierzchni dachu wynosi:

$$n = w \sin (\alpha + 10) \text{ *)} \dots\dots\dots 163$$

Zwykle przyjmuje się wielkość parcia $w = 150 \text{ kg/m}^2$, (czasem 125 kg/m^2). Dla budynków niskich, stojących między innymi wyższymi, a więc zasłoniętych od wiatru, można przyjmować wiatr o sile znacznie mniejszej, nawet $w = 100 \text{ kg/m}^2$. Natomiast dla wysokich wież, kominów i t. d., trzeba uwzględniać parcie większe, aż do 200 kg/m^2 , lub nawet 250 kg/m^2 .

Wiatr działa zawsze tylko z jednej strony; może to jednak nastąpić tak z prawej, jak i z lewej. Przy obliczeniu trzeba uwzględnić oba wypadki, gdyż powodują one w prętach dachowych różne siły nawet w dachach o kształcie symetrycznym.

*) Na n istnieją różne wzory; powyżej podany jest jednak obecnie używany najchętniej.

§ 52. Obliczanie dachów żelaznych.

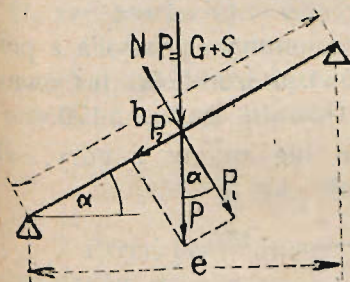
Wyżej powiedzieliśmy, że oblicza się najpierw krokwie, potem płatwie, a dopiero na końcu więzary.

1) *Krokwie* liczymy jako belki w dwu punktach wolno podparte o rozpiętości b równej odległości płatwi. Jeśli odległość krokwi od siebie wynosi e (zwykle ok. 1 m.), to całkowite obciążenie pionowe jednostajnie rozłożone wynosi:

$$G = gbe \text{ kg} \dots\dots\dots 164$$

(jeśli g dane jest w kg na 1 m² *połaci* dachu). Śnieg mamy zwykle dany w kg. na 1 m² rzutu poziomego; wtedy na jedną krokiew przypada:

$$S = sec \text{ kg} = 80ec \text{ kg} \dots\dots\dots 164a$$

Rys. 207.

gdzie e jest poziomym rzutem długości b . Całkowite obciążenie pionowe (rys. 207).

$$P = G + S \dots\dots\dots 165$$

rozkładamy na składową P_1 prostopadłą i P_2 równoległą do połaci dachu. Otrzymamy wtedy:

$$P_1 = P \cos \alpha \quad P_2 = P \sin \alpha \dots\dots\dots 166$$

gdzie α jest kątem nachylenia krokwi do poziomu.

Prócz tego działa jeszcze na krokiew parcie wiatru prostopadłe do połaci. Wielkość jego wynosi:

$$N = nbe \dots\dots\dots 167$$

Całkowite obciążenie prostopadłe do połaci dachu wynosi zatem $P_1 + N$; wywołuje ono moment zgięcia:

$$M = \frac{P_1 + N}{8} b \dots\dots\dots 168,$$

a więc natężenie $\sigma = \frac{M}{W}$

Siła P_2 działa w osi krokwi i wywołuje ciśnienie osiowe $\sigma_2 = \frac{P_2}{F}$, które zresztą jest bardzo małe i dlatego zwykle opuszczają się je. Natężenie całkowite wynosi zatem:

$$\sigma = \frac{P_2}{F} + \frac{M}{W} \dots\dots\dots 169.$$

Na krokwie przyjmujemy zwykle belki drewniane, najczęściej

o wymiarach $\frac{13}{10}, \frac{15}{9}, \frac{16}{13}, \frac{18}{16}$ cm.

Przy kryciu szkłem używamy zwykle szyn kopalnianych lub specjalnych szczebli, które oblicza się zupełnie tak samo.

2) *Płatwie* ustawia się albo (najczęściej) pochyło, t. j. prostopadle do połaci dachu, albo, o wiele rzadziej, pionowo, co ma miejsce przy dachach płaskich; umieszcza się je w węzłach (górnych); wyjątkowo także i między węzłami.

Na płatwie przenosi się a) ciężar pionowy pokrycia z pola o długości a (równej odstępowi więzarów), a szerokości b (równej odległości węzłów górnych); wynosi on: $G_1 = abg$ kg..... 170.

b) ciężar własny płatwi, którego nie znamy z góry, ale przyjmujemy w wielkości około 15 kg/m²

więc $G_2 = 15 ab$ kg..... 170

c) ciężar śniegu, S wynoszący: $S = a c s$ kg.

Całkowity ciężar pionowy wynosi zatem:

$$P = G_1 + G_2 + S \dots\dots\dots 171$$

a stąd moment zgięcia $M_1 = \frac{1}{8} Pa$ ..... 172.

Wreszcie płatwie przejmują parcie wiatru prostopadle do połaci $N = abn$ kg, a zatem moment w płaszczyźnie również prostopadłej do połaci $M_2 = \frac{1}{8} Na$ ..... 173.

Moment M_1 rozkłada się na M'_1 prostopadły do połaci dachu i M''_1 równoległy do niej. Wtedy największe napięcie płatwi wynosi:

$$\sigma = \frac{M'_1 + M_2}{W'} + \frac{M''_1}{W''} \dots\dots\dots 174$$

gdzie W' i W'' są momentami wytrzymałości płatwi względem osi głównych równoległej, względnie prostopadłej do połaci.

3) Oddziaływania płatwi są zarazem obciążeniami węzłów więzara czyli t. zw. *ciężarami węzłowymi*. Należy dodać jednak do nich ciężar własny więzara G_3 z pola ae ,

$$G_3 = aeg_w \text{ kg} \dots\dots\dots 175.$$

Całkowity ciężar węzłowy pionowy wynosi zatem:

$$P = G_1 + G_2 + G_3 + S \dots\dots\dots 176$$

zaś ciężar wiatru j. w. $N = abn \text{ kg} \dots\dots\dots 176.$

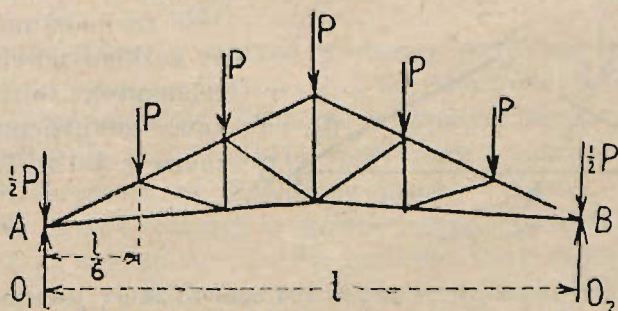
Na węzły podporowe t. j. leżące bezpośrednio nad podporą przenosi się obciążenie prawie dwukrotnie mniejsze, o ile niema wystającego okapu. Czasem jednak węzeł podporowy nie ma płatwi, a krokiew spoczywa wprost na ławie, leżącej na murze (t. zw. murlacie). Wtedy węzeł skrajny nie jest wcale obciążony.

Ciężary węzłowe zaokrąglamy zwykle w górę na setki lub przynajmniej dziesiątki kg. z uwagi na to, że zupełnie dokładnie obciążeń i tak obliczyć nie można.

§ 53. Wyznaczenie oddziaływań.

Przed przystąpieniem do obliczania sił działających w prętach więzarów dachowych należy wyznaczyć *oddziaływania* czyli odpory, zwykle osobno dla obciążenia pionowego, osobno dla parcia wiatru.

Wyznacza się je dla ciężarów pionowych na zasadzie, omówionej w § 23. Mamy tu (rys. 208) do czynienia z szeregiem cięża-

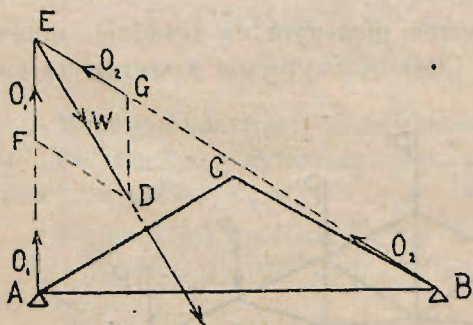
Rys. 208.

rów pionowych rozłożonych symetrycznie względem osi. Oba oddziaływania będą zatem pionowe, równe sobie, a zarazem równe połowie obciążenia jednego wiezara. Np. dla obciążenia zaznaczonego na rys. 208: $R = 5P + 2\frac{P}{2} = 6P$, a stąd oddziaływanie $O_1 = O_2 = \frac{6P}{2} = 3P$. Jeśli obciążenia są rozmieszczone niesymetrycznie, to należy wyznaczyć oddziaływanie wedle § 23.

Dla *parcia wiatru* musimy uwzględnić, że każdy (większy) dach żelazny posiada dwa różne łożyska, jedno stałe, drugie ruchome, pozwalające na małe przesunięcie belki w razie zmiany jej długości pod wpływem zmiany ciepłoty.*) Przy obliczaniu belki przyjmujemy, że na łożysku ruchomem tarcia niema wcale; jeśliby zatem wystąpiła tu jakakolwiek siła pozioma, to belka przesunęłaby się po płycie. Ponieważ zaś belka przesunąć się nie może z powodu, że drugie łożysko jest stałe, przeto na łoż. ruchomem oddziaływanie musi być *pionowe*. Kierunek drugiego oddziaływania (na łożysku stałym) wypadnie z warunków równowagi. Belka jest statycznie wyznaczalna tylko wtedy, jeśli ma jedno łożysko stałe, drugie ruchome.

Weźmy pod uwagę wieżar (rys. 209) na który działa parcie wiatru z lewej strony, t. j. od strony łożyska ruchomego. Oddziaływanie z pow. wiatru O_1

Rys. 209.

musi być zatem pionowe. Wypadkowa W parcia wiatru działa w środku połaci. Jeśli zachodzi nierównomierny rozkład parcia (np. dach załamany), to jego wypadkową znajdziemy w sposób znany z § 12. Ta wypadko-

*) Ruch umożliwiony jest w ten sposób, że na jednym łożysku belki nie łączymy wcale z płytą podstawową, albo też (dla większych dachów) umieszczamy ją na walcach.

wa musi zrównoważyć się z obu oddziaływaniami, musi więc przecinać się z niemi w jednym punkcie. Przedłużmy kierunek (pionowy) oddziaływania O_1 aż do przecięcia z W, to prosta łącząca punkt przecięcia K z podporą B da kierunek oddziaływania O_2 .

Zupełnie tak samo możemy znaleźć oddziaływanie, jeśli wiatr działa ze strony prawej (rys. 211). Jeśli dach jest zupełnie symetryczny, to i położenie wypadkowej W_p będzie symetrycznie także same. Przedłużamy ją więc do przecięcia się z pionową przez podporę A t. j. do punktu L, a prosta LB da kierunek oddziaływania O''_2 .

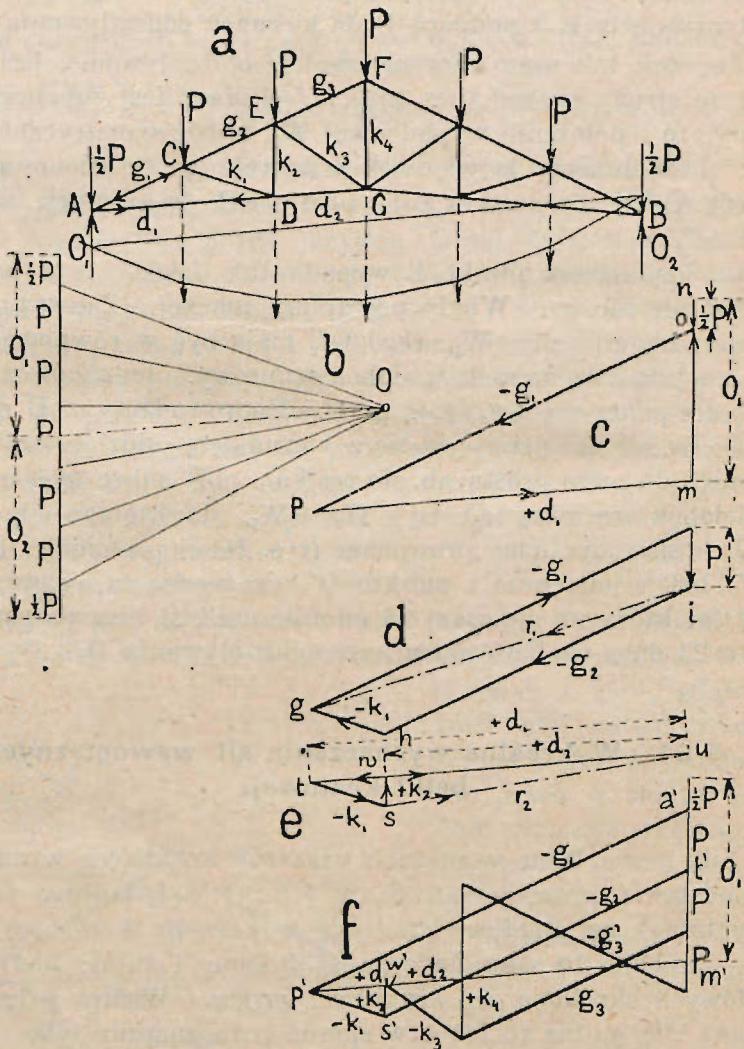
Czasem jednak punkt L wypada tak daleko, że konstrukcji tej użyć nie można. Wtedy postąpimy inaczej. Zauważmy mianowicie, że jeśli siły W_p , O'_1 i O''_2 mają być w równowadze, to musi zamknąć się na nich wielobok sznurowy. Jednakowoż znamy tylko jeden punkt siły O''_2 , t. j. p. B. Poprowadźmy z B dowolną prostą Ba aż do przecięcia się z kierunkiem oddziaływania O'_1 , i również dowolną prostą ab, to trójkąt abB może być uważany za wielobok sznurowy sił O'_1 , O'_2 i W_p , do którego odpowiedni wielobok sił znajdziemy prowadząc (rys. 211 c) promienie $1 O' // ab$ i $2 O' // bB$, a następnie z punktu O' , uważanego za biegun, prostą $3 O' // Ba$, która na pionowej 13 odetnie wielkość oddziaływania O'_1 . Prosta 23 daje wielkość i kierunek oddziaływania O'_2 .

§ 54. Wykreślne wyznaczenia sił wewnętrznych belki kratowej.

Siły wewnętrzne w prętach wiązarów kratowych wyznacza się na podstawie praw, podanych w § 9. Rozkładaliśmy tam siły (zewnątrzne) na *składowe, działające w pewnych określonych kierunkach*. Zupełnie to samo zadanie spotykamy i tutaj: kierunki sił składowych określone są *kierunkami prętów*. Wiemy jednakowoż, że daną siłę można rozłożyć w sposób jednoznaczny tylko na *dwie* składowe, t. j. w każdym punkcie możemy mieć tylko dwa pręty o nieznannej sile. Dachy kratowe są przecież najczęściej tak zbudowane, że tylko w dwu węzłach (czasem tylko w jednym węźle) schodzą się po dwa pręty; w pozostałych prętach jest ich więcej.

Weźmy pod uwagę więzar (rys. 210a) obciążony tylko ciężarami pionowymi. Tu tylko w punktach A i B schodzą się po-

Rys. 210.

dwa pręty d_1 i g_1 , działa na nie zaś oddziaływanie O_1 (o wielkości $m n$) w górę i siła $\frac{P}{2}$ (równa $n o$) w dół, dając wypadkową

również pionową o kierunku siły większej t. j. ku górze m. o. Siła ta rozkłada się na dwie siły wewnętrzne, w prętach g_1 i d_1 , a wielkość ich znajdziemy, prowadząc z m i o proste mp i op równoległe do odpowiednich prętów g_1 i d_1 . Ponieważ ma nastąpić równowaga, przeto wielobok sił musi się zamknąć, a strzałki będą miały ten sam kierunek, tak, abyśmy wychodząc z punktu m powrócili znów do niego. Wrysujemy te same strzałki na prętach g_1 i d_1 obok węzła A, to wskazywać będą one kierunki sił g_1 i d_1 . Siła w pręcie górnym g_1 skierowana jest *do węzła*, „stara się go przycisnąć”, jest zatem *ciśnieniem*. Siła w pręcie dolnym d_1 przeciwnie, skierowana jest na zewnątrz *od węzła*, stara się pręt wyciągnąć, jest zatem *ciągnięciem* o wielkości $d_1 = pm$.

Dla lepszego zrozumienia możemy sobie wyobrazić, że pręt jest sprężyną, jeśli w nim wystąpi ciśnienie, to sprężyna ta *skróci* się, zarazem jednak będzie wywierała *ciśnienie* na oba końce, t. j. na węzły; *siła pręta* skierowana jest więc *ku węzłom*. W razie ciągnięcia pręt się wydłuża, sprężyna jednak stara się węzły przyciągnąć do siebie, działa więc *od węzłów*. Znacząc siłę *ciągłą*, musimy zatem dać obustronnie strzałki *od węzłów*; strzałki będą zatem skierowane *ku sobie*. Przy ciśnieniu — przeciwnie — strzałki będą skierowane *od siebie*.

Dla wyznaczenia sił, występujących w prętach następnych weźmy pod uwagę węzeł C (rys. 210d). Działają tutaj: 1) ciężar węzłowy, 2) znana już siła g_1 , 3) dwie niewiadome siły g_2 i k_1 . Siły wiadome P i g_1 możemy złożyć w wypadkową, oznaczoną w rysunku (rys. 210d) linią „kreska—kropka” — — — — —, a ta wypadkowa rozłożona na siły g_2 i k_1 równoległe do prętów g_2 i k_1 da wielkości tych sił. Siła g_1 jest w pręcie ściskaniem, zatem działa teraz ku węzłowi C i trzeba wrysować ją ze strzałką w tymże kierunku, a zatem przeciwnie niż poprzednio. Stąd wynika też kierunek wypadkowej i kierunki sił g_2 i k_1 : w obu występuje ciśnienie („do węzła”). Kreślenie wypadkowej można zresztą opuścić i wrysować tylko siły P i g_1 , a do nich następnie g_2 i k_2 równoległe do prętów g_2 i k_2 . Trzeba pamiętać jednak o tem, *aby siły następowały po sobie w tym porządku, w jakim spotykamy je w węźle*, idąc np. w kierunku wskazówki na zegarze. Np. poczynając od

znanej siły g_1 mamy w węźle C kolejno siły P_1 , g_2 i k_1 ; w tym samym porządku widzimy je też w wykresie.

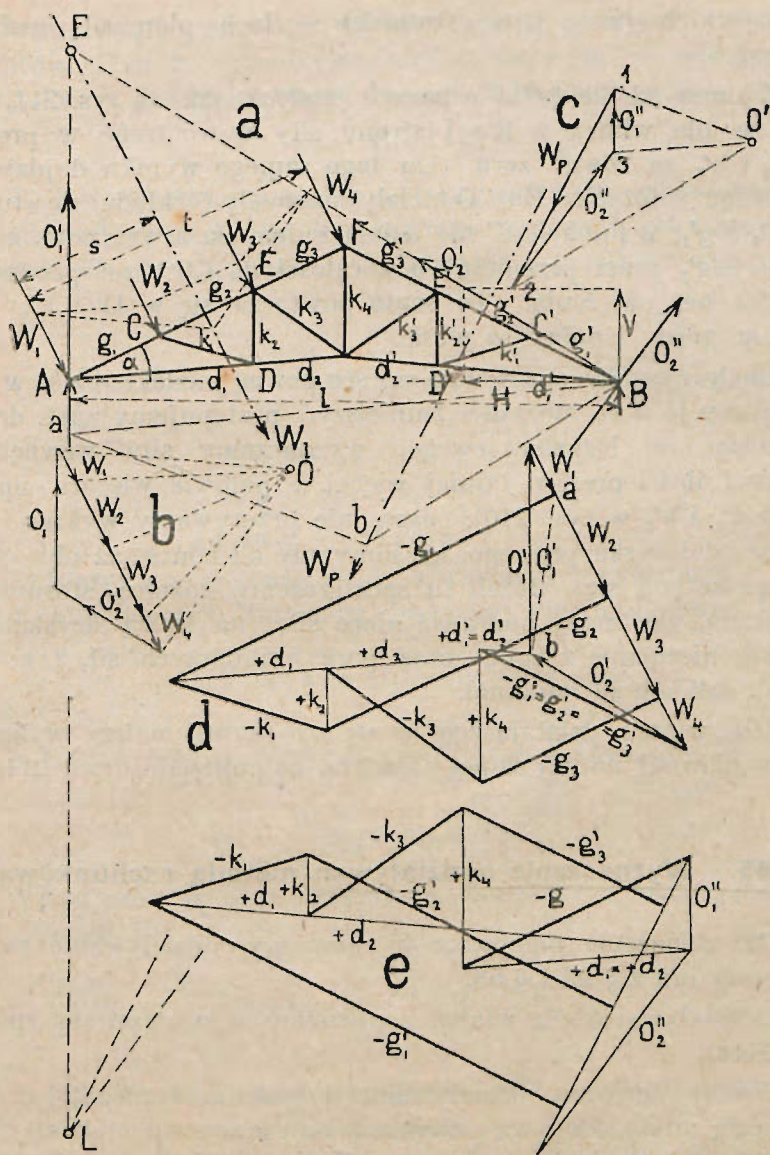
Zamiast jednak kreślić osobno plan sił dla węzła C, D i t. d., możemy umieścić go na tej samej figurze, co dla punktu podporowego (rys. f) prowadząc $p's' // gh$ i $s't' // hi$. Siły $p's'$ i $s't'$ są identyczne bowiem z siłami gh i hi , a więc k_1 i g_2 . Podobnie postępujemy dalej biorąc węzeł D (znane d_1 i k_1 , niewiadome d_2 i k_2), następnie węzły E i F, rozkładając kolejno siły zwykle na wspólnym wykresie. Wykres ten podający odrazu wielkość i znak każdej z sił nazywamy *planem sił*.

Plan sił ma nast. ogromne zalety: siły przedstawione są w nim w sposób jasny i przejrzysty; każda kreśli się tylko raz; wreszcie znane siły są już wrysowane we właściwym porządku (t. j. po kolei, idąc za wskazówką na zegarze), więc przy rozpatrywaniu każdego węzła chodzi tylko o dobre włożenie sił nieznanych.

Ostatecznie dojdziemy do węzłów środkowych F i G. Jeśli kształt dachu i obciążenie jego jest symetryczne, to siły w prętach lewej połowy więzara będą równe odpowiednim siłom prawej jego połowy; wystarczy wyznaczyć więc plan sił tylko dla jednej połowy. Strzałek zwykle nie kreśli się, uzyskawszy pewną wprawę w odczytywaniu sił; wystarczy tylko oznaczyć siły znakami $+$ i $-$ w planie sił.

Tę metodę wyznaczania sił naz. *metodą wielobokową* (czasem metodą Cremony lub Maxwella).

Dla *parcia wiatru* siły wyznaczamy w ten sam sposób, co dla obciążenia pionowego (rys. 211). W punkcie A działają tu dwie siły: parcie wiatru W_1 i oddziaływanie O_1 , wypadkową ich jest ab. Prowadząc zatem z punktu a równoległą do AC, zaś z b równoległą do AD, otrzymamy wielkości sił g_1 i d_1 , przyczem d_1 jako działająca od węzła jest ciągnięciem, zaś g_2 skierowana do węzła ciśnieniem. W ten sam sposób postępujemy dalej; ponieważ jednak obciążenie nie jest symetryczne ze względu na środek więzara, przeto wyznaczyć musimy siły we *wszystkich* prętach. W przedostatnim węźle znajdziemy tylko jedną niewiadomą, w ostatnim, znalazłszy już poprzednio siły g'_1 i d'_1 , spostrzegamy, że muszą one

Rys. 211.

b_{yć} w równowadze z oddziaływaniem O_2 . Daje to nam możliwość kontroli, czy w wykreślaniu planu sił nie popełniliśmy błędu, gdyż

we wszystkich (więc i w ostatnich) węzłach plan sił musi się zamknąć.

Z planu sił dla belki o pasach *prostych*, jak na rys. 211, wynika, że dla wiatru z lewej strony siły wewnętrzne w prętach k'_1 , k'_2 i k'_3 są równe zero. Do tego samego wyniku dojdziemy, wychodząc z łożyska B. Oddziaływanie O_2 rozkłada się tu na siły d'_1 i g'_1 ; w punkcie C' nie działa żadna siła zewnętrzna, zatem siła $BC' = g'_1$ musi przenieść się w całości na C'E', zaś przekątnia pozostaje bez natężenia. To samo powtarza się w D' i E', o ile oba pasy górny i dolny są proste.

Błędy rysunku sprowadzą zawsze pewną niedokładność w planie sił; aby je o ile możności zmniejszyć, postępujemy nast. drogą: Wychodząc od łożyska lewego, wyznaczamy siły wewnętrzne w pewnej ilości prętów (mniej więcej w połowie wieżara np. do prętów g'_3 i k'_3 w rys. 210); następnie przerywamy wykres i wychodząc od łożyska prawego, kreślimy siły od końca, aż obie części wykresu zetkną się. Jeżeli tu spostrzeżemy różnicę stosunkowo nieznaczną, wystarczy poprawić nieco siłę, na którą uzyskaliśmy wartości niezgodne z sobą, oraz parę najbliższych sił, tak, aby plan sił całkiem się zamknął.

Dla wiatru działającego ze strony prawej należy wykreślić osobny plan sił na tej samej zasadzie, co poprzedni (rys. 211e).

§ 55. Wyznaczenie oddziaływań metodą rachunkową.

Dla obciążenia pionowego wyznaczamy oddziaływanie w sposób znany już z § 23 i § 53.

Oddziaływanie dla wiatru znajdziemy w następujący sposób: (rys. 211a)

Wiemy, że jedno oddziaływanie (łożyska ruchomego) jest pionowe; całą zatem składową poziomą wiatru przejmuje oddziaływanie drugie O_2 . Jeśli dach przebiega w linii prostej swym pasem górnym, to dla nachylenia połaci dachu pod kątem α , składowa pozioma wiatru, a tem samem i składowa pozioma oddziaływania O_2 wynosi $H = W \sin \alpha$.

Oddziaływanie pionowe wyznaczamy na podstawie równania momentów. Niech wypadkowa wiatru zaczepia w odległości s od łożyska A , to przyjmując biegun w A otrzymamy równanie:

$$W \cdot s - V_b \cdot l = 0$$

gdzie V_b jest składową pionową oddziaływania O_2 . Składowa pionowa oddziaływania H nie daje żadnego momentu, gdyż kierunek jej przechodzi przez punkt A . Z równania tego otrzymamy:

$$V_b = \frac{Ws}{l} \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad 178.$$

Jeśli wypadkowa parcia wiatru zaczepia w środku długości AC ,

$$\text{to } s = \frac{AF}{2} = \frac{1}{2} \cdot \frac{l}{2 \cos \alpha}$$

$$V_b = \frac{Wl}{4l \cos \alpha} = \frac{W}{4 \cos \alpha} \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad 179.$$

Oddziaływanie O_1 znajdziemy z warunku na równowagę składowych pionowych. Składowa pionowa wiatru wynosi $W_v = W \cos \alpha$, więc:

$$W \cos \alpha - O_1 - V_b = 0$$

a stąd:

$$O_1 = W \cos \alpha - V_b = W \cos \alpha - \frac{W}{4 \cos \alpha} = \frac{W}{4} \cos \alpha \left(4 - \frac{1}{\cos^2 \alpha} \right)$$

$$O_1 = \frac{W}{4} \cos \alpha (3 - \operatorname{tg}^2 \alpha) \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad 180.$$

W ten sam sposób otrzymamy dla wiatru działającego ze strony *prawej*:

$$H = W \sin \alpha \quad O_1 = \frac{W}{4 \cos \alpha} \quad V_b = \frac{W}{4} \cos \alpha (3 - \operatorname{tg}^2 \alpha) \quad . \quad . \quad . \quad 181.$$

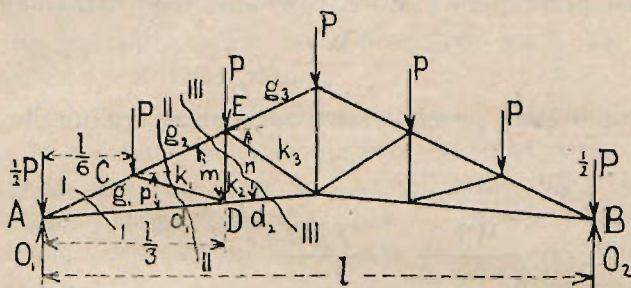
§ 56. Rachunkowe wyznaczenie sił wewnętrznych w prętach.

Sposób ten polega również na zasadzie, że jeżeli parę sił jest z sobą w równowadze, to moment ich względem dowolnie obranego punktu, t. zw. bieguna, musi równać się zeru. Jeśli z tych sił

są trzy niewiadome, to biegun możemy przyjąć w punkcie przecięcia dwu z nich, a wtedy moment tych dwu sił jest równy zero; mamy więc w równaniu tylko jedną siłę niewiadomą, która zatem łatwo da się obliczyć.

Dla wyznaczenia sił w przecie np. g_2 (rys. 212), przetnijmy wiązar wedle linii III—III i zbadajmy jego odciętą lewą część. Jeśli ma się ona trzymać w równowadze, to wszystkie siły, działające

Rys. 212.

na nią muszą być też w równowadze. Siłami temi są nie tylko siły zewnętrzne O_1 i siły P , działające na odciętą część belki, ale także siły w podtrzymujących ją prętach, któreśmy przecięli. g_2 , k_2 , d_2 tj. te siły, których znalezienie jest właśnie naszym zadaniem. Chcąc znaleźć siłę np. g_2 , uwzględnijmy że te wszystkie siły muszą dać moment równy zero ze względu na jakikolwiek punkt, a więc i ze względu na punkt D przecięcia się sił k_2 i d_2 . Ponieważ nie znamy dotąd znaku siły g_2 , więc przyjmujemy na razie znak + (t. j. ciągnienie); otrzymamy wtedy:

$$O_1 \cdot \frac{l}{3} - P \cdot \frac{l}{6} + g_2 m = M + mg_2 = 0 \quad . \quad . \quad . \quad 182.$$

jeśli M oznacza moment sił zewnętrznych działających na odciętą część belki (O_1 i P_1) względem punktu D

$$M = O_1 \frac{l}{3} - P \frac{l}{6} = \frac{l}{6} (2O_1 - P) = \frac{l}{6} (5P - P) = \frac{2}{3} Pl$$

Stąd otrzymamy:

$$g_2 = - \frac{M}{m} = - \frac{2}{3} \frac{Pl}{m} \quad . \quad . \quad . \quad 182a.$$

Ponieważ otrzymaliśmy na g_2 znak —, a przyjęliśmy poprzednio +, więc przyjęcie nasze było fałszywe. W g_2 panuje zatem ciśnienie.

Podobnie dla znalezienia siły d_2 bierzemy moment wzgl. p. E; przyjmując dla tej siły znów znak +, otrzymamy wtedy:

$$M - d_2 n = \frac{2}{3} Pl - d_2 n = 0 \quad . . . . . 183.$$

$$d_2 = + \frac{2}{3} \frac{Pl}{n} \quad . . . . . 183a.$$

w d_2 panuje zatem ciągnienie.

Dla k_2 bierzemy moment względem p. przecięcia sił d_2 i g_2 , tj. względem A; otrzymamy więc:

$$P \frac{1}{6} - k_2 \frac{1}{3} = 0 \quad . . . . . 184.$$

$$k_2 = - \frac{1}{2} P \quad . . . . . 184a.$$

(więc ciśnienie). Podobnie prowadząc przekroje I, II .... znajdujemy siły w innych prętach, o ile to jest potrzebne. Zwykle jednak rachunkowo wyznacza się tylko jedną siłę, albo dla kontroli, czy wykres nie jest błędny, albo, jeżeli metodą podaną w § 54 nie można znaleźć wszystkich sił.

Przykłady 124 127.

124. Wyznaczyć siły wewnętrzne belki kratowej o pasach równoległych obciążonych dwoma ciężarami P_1 i P_2 wedle rys. 213.

a) Metoda wykreślna. Przyjmujemy dowolny biegun S_2 prowadzimy promienie wieloboku sił i wieloboku sznurowego dla sił O_1, P_1, P_2, O_2 . Równoległa do zamykającej S_m odcina wielkości obu oddziaływań O_1, O_2 . Następnie postępujemy drogą opisaną w § 54 znajdując kolejno siły $k_1, d_1, k_2, g_1, k_3, d_2$ ....

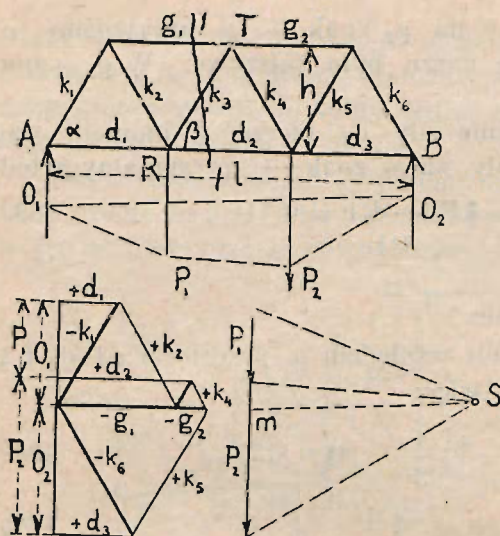
b) Metoda rachunkowa.

Oddziaływanie O_1 i O_2 znajdujemy z wzorów 23 i 25. Z warunku równowagi na podporze A otrzymamy:

$$k_1 \sin \alpha = O_1 \quad \text{stad} \quad k_1 = O_1 \operatorname{cosec} \alpha$$

$$k_1 \cos \alpha = d_1 \quad \text{,,} \quad d_1 = O_1 \cot \alpha$$

Rys. 213.

Prowadząc przekrój I—I, otrzymamy biorąc moment wzgl. p. T:

$$M_T - d_2 h = 0,$$

$$\text{stad } d_2 = + \frac{M_T}{h};$$

biorąc moment wzgl. p. R

$$M_R + g_1 h = 0,$$

$$\text{stad } g_1 = - \frac{M_R}{h}$$

Widzimy stad, że w belce o pasach równoległych siły wewnętrzne w pasach są wprost proporcjonalne do momentów sił wewnętrznych.

Dla znalezienia siły

k_3 nie możemy zastosować

prawa o momentach, gdyż oba prostopadłe przecięte pręty g_1 i d_2 są równoległe. Biorąc sumę rzutów pionowych sił działających na odciętą część belki, otrzymamy natomiast:

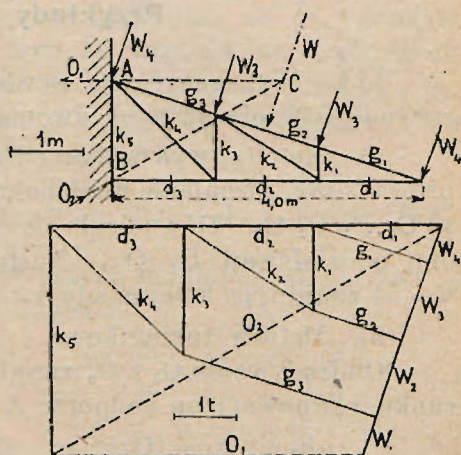
$$O_1 - P_1 + k_3 \sin \beta = 0 = T + P_3 \sin \beta$$

gdzie $T = O_1 - P_1$ jest siłą poprzeczną w danym przekroju. Zatem:

$$k_3 = -T \operatorname{cosec} \beta.$$

125. Wyznaczyć siły wewnętrzne wieżara dachowego wspornikowego wedle rys. 214.

Najwygodniej rozpocząć wyznaczanie sił od węzła, w którym schodzą się pręty g_1 i k_1 , których siły wewnętrzne znajdziemy, rozkładając na odp. składowe siłę W_1 . Podobnie znajdziemy kolejno siły w in-

Rys. 214.

nych prętach, dochodząc ostatecznie do węzłów A i B. Oddziaływanie O_1 w kotwie poziomej znajdziemy z warunków równowagi dla węzła A; oddziaływanie O_2 równe jest co do wielkości wypadkowej sił d_2 i k_2 .

Oddziaływanie można znaleźć wprost rozkładając wypadkową sił zewnętrznych W na siły: O_1 poziomą i O_2 przechodzącą przez punkty C i B.

126. Obliczenie dachu żelaznego o rozpiętości 18,00 m. Pokrycie papą. Odstęp więzarów $a=5,40$ m (rys. 215—tablica).

Obciążenia pionowe na 1 m² dachu pochyłego:

Ciężar pokrycia, deskowania i krokwi . . . $g_1 = 40$ kg/m²

Ciężar śniegu $s_1 = s \cos \alpha = 80 \cos 11^\circ 20' = 78,5 \approx 80$ kg/m²

Razem na 1 m² dachu pochyłego . . . $g = 120$ kg/m²

Parcie wiatru:

$n = 150 \sin (\alpha + 10) = 150 \sin (21^\circ 20') . . . = 55$ kg/m²

Obliczenie krokwi:

Odstęp krokwi wynosi (przy pięciu krokwiach pomiędzy więzarami) $c = \frac{5,40}{5} = 1,08$ m

Składowa obciążenia prostopadła do połaci:

$g_1 = g \cos \alpha = 120 \cos 11^\circ 20' = 117,6 \approx 120$ kg/m²

Składowa równoległa do połaci:

$g_2 = g \sin \alpha = 120 \sin 11^\circ 20' = \approx 24$ kg/m²

Sumaryczne obciążenie prostopadłe do połaci:

$g_1 + n = 120 + 55 = 175$ kg/m²

Całkowite obciążenie płatwi prostopadłe do połaci:

$G_1 = 3,06 \cdot 1,08 \cdot 175 = 578,3 \approx 580$ kg

Największy moment zginający:

$M = \frac{1}{8} G l = \frac{1}{8} 580 \cdot 3,06 = 2218,5 \approx 22200$ kgcm

Całkowite obciążenie płatwi równoległe do połaci:

$G_2 = 3,06 \cdot 1,08 \cdot 24 = \approx 80$ kg.

Przyjmując przekrój krokwi 13×10 ($F=130$ cm², $W=282$ cm³); otrzymamy najw. natężenie:

$$\sigma = \frac{80}{130} + \frac{22200}{282} = 0,6 + 78,0 = 78,6 \text{ kg/cm}^2$$

(Widzimy stąd, że natężenie z powodu G_2 jest stosunkowo tak małe, że możemy je śmiało opuścić w obliczeniu).

Obliczenie płatwi:

Na płatew działają ciężary równe podwójnym oddziaływaniom krokwi. $P_1 = 2 \cdot \frac{580}{2} = 580$ kg prostopadle do połaci dachu, oraz $P_2 = 2 \cdot \frac{80}{2} = 80$ kg równolegle do połaci.

Największy moment w środku równy jest momentowi w punkcie podparcia krokwi drugiej z rzędu od wieżara i wynosi:

$$M = O_1 \frac{a}{2} - P \cdot \frac{3}{2} c - P \cdot \frac{1}{2} c = 2 P \cdot \frac{5}{2} - P \frac{3}{2} c - P \frac{1}{2} c = 3 P c$$

Zatem moment w płaszczyźnie prostopadłej do połaci wynosi:

$$M_1 = 3 P_1 c = 3 \cdot 580 \cdot 1,08 = 1890 \text{ kgm} = 189000 \text{ kgcm}$$

Moment w płaszczyźnie równoległej do połaci:

$$M_2 = 3 P_2 c = 3 \cdot 80 \cdot 1,08 = 269 \text{ kgm} = 26900 \text{ kgcm}$$

Przyjmując dźwigar NP. 24 otrzymamy najw. natężenie:

$$\sigma = \frac{M_1}{W_1} + \frac{M_2}{W_2} = \frac{189000}{398,7} + \frac{26900}{50,6} = 474 + 531 = 1005 \text{ kg/cm}^2$$

Obliczenie wieżara głównego:

Obciążenie pionowe: Pokrycie papą: . . . 40 kg/m²

Ciężar płatwi i wieżaru 30 ..

Ciężar śniegu: . . . 80 ..

Całk. obciążenie pionowe: $g = 150 \text{ kg/m}^2$ połaci.

Parcie wiatru j. w. $n = 55 \text{ kg/m}^2$.

Ciężary węzłowe wynoszą zatem dla obciążenia pionowego:

w węzł. II, III i IV: $P = c \cdot a \cdot g = 3,06 \cdot 5,40 \cdot 2480 \approx 2500 \text{ kg}$.

w węźle I: $P_1 = \frac{1}{2} P = 1250 \text{ kg}$.

Oddziaływania wieżara z powodu ciężaru pionowego wynoszą:

$$O_1 = O_2 = \frac{5 P + 2 P_1}{2} = \frac{5 \cdot 2500 + 2 \cdot 1250}{2} = 7500 \text{ kg}.$$

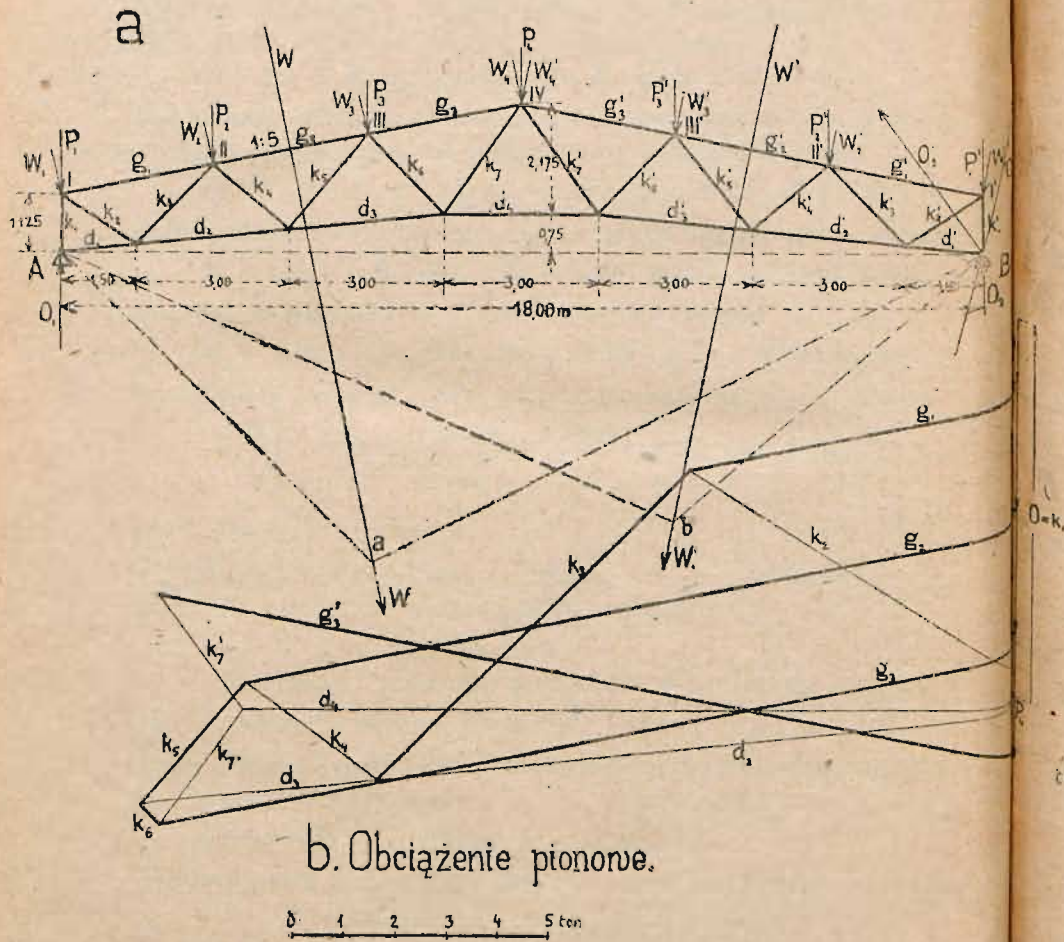
Ciężary węzłowe dla parcia wiatru wynoszą:

w węzłach II i III: $W = 3,06 \cdot 5,40 \cdot 55 = 920 \text{ kg}$.

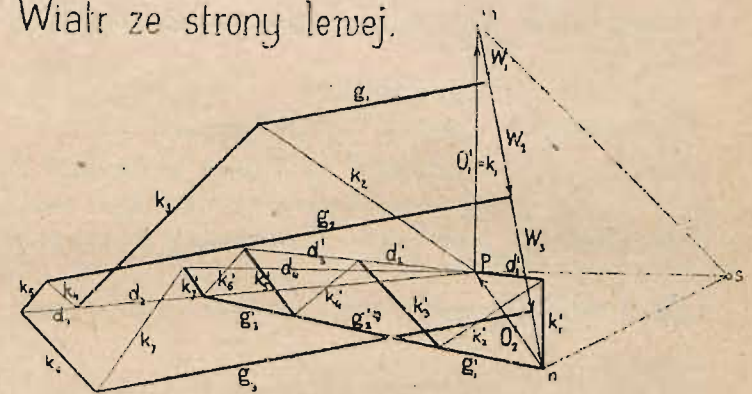
w węzłach I i IV: $W_1 = \frac{1}{2} W = 460 \text{ kg}$.

Oddziaływanie dla parcia wiatru znaleźliśmy wykreślnie.

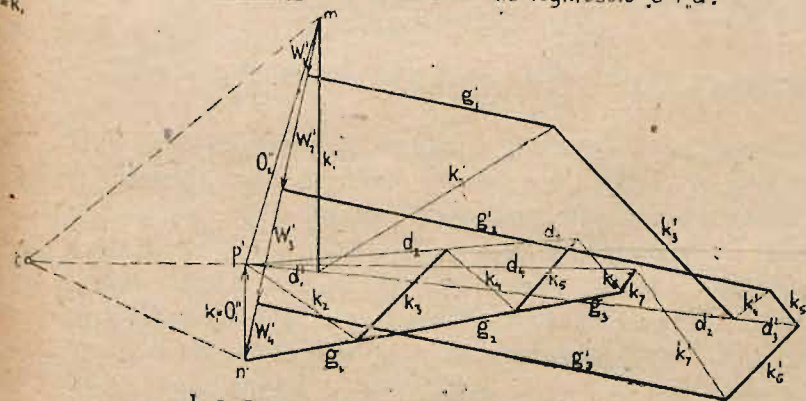
Obliczenie dachu blaznego.

c. Wiatr ze strony lewej.

0 500 1000 kg Podziałka dla rysunków c i d.

d. Wiatr ze strony prawej

MP.493

	Pręt	Siły wewnętrzne wskutek			Najw. siły wewnętrzne
		obc. pion.	wiatru z lewej	wiatru z prawej	
Pas górny	g_1	— 7,62t	—1,84t	—0,88t	— 9,46t
	g'_2	—16,45	—3,68	—2,12	—20,13
	g_3	—18,08	—3,45	—3,00	—21,53
	g'_4	—18,08	—3,45	—3,73	—21,81
	g'_2	—16,45	—3,68	—3,88	—20,33
	g'_1	— 7,62	—1,84	—1,96	— 9,58
Pas dolny	d_1	0	0	0	0
	d_2	+13,60	+3,12	+1,56	+16,72
	d_3	+18,24	+3,56	+2,60	+21,80
	d_4	+16,22	+2,26	+3,04	+19,36
	d'_3	+18,24	+1,80	+4,32	+22,56
	d'_2	+13,60	+0,92	+3,70	+17,30
	d'_1	0	—0,54	+0,56	— 0,54
Krzyżulce	k_1	—7,50	—1,96	—0,75	— 9,44
	k_2	+8,82	+2,04	+1,04	+10,86
	k_3	—8,64	—2,02	—1,00	—10,66
	k_4	+3,20	+0,31	+0,72	+ 3,92
	k_5	—3,22	—0,32	—0,74	— 3,96
	k_6	—0,67	—0,86	+0,54	— 1,53
	k_7	+2,85	+1,18	—0,20	+ 4,03
	k'_7	+2,85	—0,23	+1,58	+ 4,43
	k'_6	—0,67	+0,50	—0,80	— 1,47
	k'_5	—3,22	—0,64	—0,35	— 3,86
	k'_4	+3,20	+0,67	+0,34	+ 3,87
	k'_3	—8,64	—0,92	—2,06	—10,70
	k'_2	+8,82	+0,96	+2,16	+ 9,78
	k'_1	—7,50	—0,68	—2,00	— 9,50

W kolumnie ostatniej podane są największe siły występujące w prętach więzara kratowego. Znaleźliśmy je sumując siły z powodu obciążenia pionowego z większą z sił wskutek wiatru.

Prę	Najw. siła	F_0	Przekrój	F	N	P_u	l_0	i	$\frac{l_0}{i}$	β	$\frac{E}{E_1}$ $\frac{E}{E_2}$ $\frac{E}{E_3}$
	1	cm. ²		cm ²	cm ²	cm. ²	mm	cm	cm		cm ²
g_1	— 9,58.	9,6	2 $\overline{\text{I}}$ 80.80.10 2 $\overline{\text{I}}$ 80.80.10 + 160.10	30,2	1,8	28,4	3059	2,4	102	0,51	19,0
g_2	— 20,33	20,3		46,2	5,4	40,8	"	3,0	82	0,57	36,2
g_3	— 21,81	21,8		"	"	"	"	"	"	"	37,3
d_1	— 0,54	0,6	2 $\underline{\text{I}}$ 80.80.8	24,5	2,9	21,6	3059				
d_2	+ 17,30	17,3		"	"	"	"				
d_3	+ 22,56	22,6		"	"	"	"				
d_4	+ 19,36	19,4		"	"	"	"				
k_1	— 9,50	9,5	$\underline{\text{I}}$ 2 $\times$ 70.70.8 $\overline{\text{I}}$ 2 $\times$ 60.60.6 jak k_1 2 $\overline{\text{I}}$ 40.40.4 2 $\overline{\text{I}}$ 50.50.5 $\underline{\text{I}}$ 2 $\times$ 40.40.4 "	21,3	2,6	18,7	1125	3,7	24	0,74	12,8
k_2	+ 10,86	10,9		13,8	1,9	11,9	1789				
k_3	— 10,70	10,7		21,3	2,6	18,7	2175	3,7	48	0,67	16,0
k_4	+ 3,92	3,9		6,1	1,0	5,1	1968				
k_5	— 3,96	4,0		9,6	1,2	8,4	2401	2,4	81	0,58	6,9
k_6	— 1,53	1,5		6,1	1,2	4,9	2175	2,0	91	0,55	2,7
k_7	+ 4,43	4,4		"	"	"	2520				

obustronnie nie potrzebuje wzajemnego połączenia. Np. pręty pasu górnego g_1 , g_2 i g_3 mają kątowniki 80 . 80 . 10, które oczywiście wykonamy na całą długość $g_1 + g_2 + g_3$ z jednej sztuki. Wtedy ilość nitów w węźle II obliczamy na siłę: $20330 - 9580 = 10750$ kg. Używając nitów dwuciętych $d = 18$ mm, otrzymamy otrzymany siłę, jaką przenieść może jeden nit na ścinanie $P = 4060$ kg, na ciśnienie $P_1 = 3460$ kg. Potrzebne są zatem 4 nity, które mogą bezpiecznie przenieść 16240 kg na ścinanie, zaś 13840 kg na ciśn. dla 12 mm blach węzłowych; miarodajna jest siła mniejsza.

Obliczenie nitów najlepiej jest przeprowadzić wedle następującej tabeli:

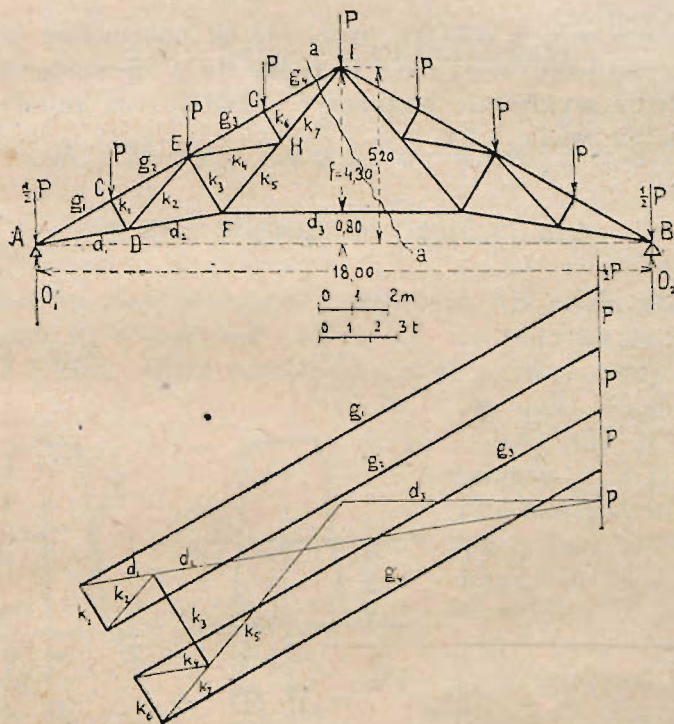
Pręt	Najw. siła do przeniesienia (kg)	Średnica nitu mm	Ilość nitów		Siła przeniesiona przez nity	
			razciętych	dwuciętych	na ścinanie kg	na ciśnienie kg
g_1	9,580	18		3	12180	10380
g_2	10,750*)	„		4	16240	13840
g_3	21,810	„	4	4	16240 + 8120	13840 + 11520
d_1	540	18		3	12180	10380
d_2	16,760*)	„		5	20300	17300
d_3	22,560	„	4	4	16240 + 8120	13840 + 11520
d_4	19,360	„	4	3	16240 + 6090	13840 + 5190
k_1	9,500	16	6		9600	12300
k_2	10,860	16		4	12600	12280
k_3	10,700	16		4	12600	12280
k_4	3,920	12		3	5600	4620
k_5	3,960	12		3	5600	5760
k_6	1,530	12	4		3600	3080
k_7	4,430	12	6		5400	4620

*) Obliczone na różnicę sił: $(g_3 - g_2)$, wzgl. $(d_2 - d_1)$.

127. Na wieżar przedstawiony na rys. 216 (t. zw. wieżar podwójny systemu Polonceau) działa obciążenie pionowe symetryczne $P = 2,4 \text{ t}$ w każdym węźle. Należy wyznaczyć siły wewnętrzne.

Znajdujemy wedle § 54 kolejno siły g_1, d_1 (z węzła A), g_2, k_1 (z węzła C), k_2, d_2 (z węzła D). W następnych węzłach E i F mamy jednak po trzy niewiadome, wobec czego tego sa-

Rys. 216.

meo sposobu użyć tu nie możemy; postaramy się zatem wyznaczyć jedną z sił zaczepiających w węźle E, np. siłę k_4 . W tym celu prowadzimy przekrój a—a. Dla równowagi musi być suma momentów sił zewnętrznych działających na odciętą lewą część belki (t. j. oddziaływanie O_1 i siły $\frac{P}{2}$ (w węźle A) oraz siły P (w węzłach C, E, G) oraz momentów sił wewnętrznych w prętach

przeciętych (t. j. d_3 , k_7 , g_4) równa zero ze względu na dowolny punkt. Za punkt taki przyjmiemy wierzchołek I, gdyż przecinają się w nim dwa pręty przecięte g_4 i k_7 . Moment sił zewnętrznych wynosi: $O_1 \cdot 9,00 - 4P \cdot 4,50 = 4P \cdot 4,50 = 18P = 43,2 \text{ tm}$; a stąd (przyjmując w d_3 siłę ciągnącą) otrzymujemy: $43,2 - d_3 f = 0$, czyli:

$$d_3 = + \frac{43,2 \text{ tm}}{4,30 \text{ m}} = + 10,05 \text{ t}$$

Odcinając siłę $d_3 = 10,05 \text{ t}$ w planie sił poczynając od końca siły d_2 uzyskujemy w punkcie F tylko dwie niewiadome, które łatwo możemy wykreślnie wyznaczyć. Dalszy tok roboty postępuje normalnie wedle § 54.